

סימן ב

בענין בי הרזיקי וב"ש הפתוח לגינה ולקישונית

בי הרזיקי – שיטת רש"י

(א) **במנחות** ל"ג ע"ב, אמר רב יהודה בי הרזיקי חייב בשתי מזוזות, מאי בי הרזיקי אמר רב פפא סבא משמיה דרב בית שער הפתוח לחצר ובתים פתוחין לבית שער. ופירש רש"י דקובע צ' המזוזות לכוון הבית, כלומר אחת מהצ"ש לבית ואחת מהחצר לבית שער. והנה אם אין לבית שער כניסה נוספת מרה"ר וכל כניסתו היא מן החצר הפתוחה לרה"ר (נייר 1), לכאורה פשיטא דקובע צ' המזוזות בכוון זה דהא החצר חייבת משום הבית ומוליכה לצ"ש המוליך לבית. ואמנם יש לומר דיש בזה רבותא דמיירי בצ"ש שיושב שם השומר וס"ד דכלפי השומר פתח החצר משמשו לכניסה לחצר מצד זה וכניסה לבית מצד זה ויקבע המזוזה [בפתח שבין הצ"ש לחצר] מימין כניסתו לחצר, ובפרט אי נימא דמהחצר יש כניסה לבתים גם שלא דרך הבית שער אלא דרך פתח אחר (נייר 2), קמ"ל. אך לקושטא דמלמא אפשר לומר דהרבותא צעטס חיוז צ' מזוזות דס"ד דיפטר במזוזה אחת, וכדכתב בש"מ אות כ', דס"ד דכיון דבתים פתוחים לצ"ש

הציורים בסוף הספר

לצטיל צ"ש לגבי בית ולא צעי מזוזה פתח החיצון, וכי אמרינן צ"ש חייב במזוזה היינו צ"ש שאין בתים פתוחין לו, קמ"ל. ומ"מ לכאורה ע"כ צ"ל דלא רק זו הרבותא דא"כ הי' יכול להשמיענו רבותא זו בכל בית שער הפתוח לבית ומה ענין חצר בזה. וגם כוונת הש"מ יש לפרש דאין ר"ל דזו הרבותא היחידה. אלא דמל' הגמ' חייב צ' מזוזות ולא פירשו היכן, הכריח הש"מ דע"כ דהרבותא צעטס חיוז צ' המזוזות.

ויותר נראה [וכן ראיתי בחזו"א סימן קס"ח סק"צ] דמיירי דלצ"ש יש כניסה מרה"ר (נייר 3), וזה אשמעינן דקובע מהחצר לצ"ש, והי' אפ"ל דצ' המזוזות דקאמר היינו מרה"ר לצ"ש ומהחצר לצ"ש, ובפתח הבית לא מיירי כלל דזהו פשיטא דהוי פתח בית, וגם ל' הגמ' בי הרזיקי דמשמע דהנידון על הצ"ש עצמו והיינו לכוון הצ"ש, ומ"מ רש"י פירש דהנידון על פתח שמהצ"ש לבית ומן החצר לצ"ש ולא מיירי בפתח שמרה"ר לצ"ש. ויתכן דבי הרזיקי היינו שם כולל לכל צורה זו של חצר וצ"ש ובית ולכך לא חש רש"י ללשון בי הרזיקי חייב בשתי מזוזות, דשפיר

נכלל בזה הפתח שמצ"ש לבית. ומה דקובע מהחצר לצ"ש אף שהצ"ש מוליך מרה"ר לחצר, אי נימא דהחצר פתוחה לרה"ר פשוט הוא, דכיון דעיקר חיצוץ דחצר הוא מחמת הבית, קובע לכוון הבית, דהצ"ש נעשה עיקרו לכניסה לבית וגם פתח החצר לצ"ש נעשה לשם כך. ואם החצר אינה פתוחה לרה"ר (ניור 4), אינו מחייב לפי דעת המהרי"ל שהוצאה צב"י ס' רפ"ט דחצר פנימית קובע לכוון החצר, דכ"ש כאן נריך לקבוע לכוון החצר דהפתח שבין הצ"ש לחצר משמש כניסה לחצר גם מרה"ר. וכדי ליישב שיטת המהרי"ל עם רש"י ע"כ צ"ל דיש לחצר כניסה מרה"ר ודרך הצ"ש נכנסים לבית. ולפי מש"כ הבית מאיר והחזו"א ס' קס"ח ס"ק ד' דחצר פנימית קובע המזוזה לכוון הבית [בחזו"א לא החליט הדבר לקבוע בצרכה לכוון הבית, ומ"מ פשיטא ליה דאינו קובע לכוון החצר], שפיר שייך לומר דאין לחצר כניסה מרה"ר וגם בזה הדין כן, דאף דכניסת החצר היא דרך הצ"ש וא"כ הי' אפ"ל דנחשב הפתח שבין החצר לצ"ש כפתח כניסה לחצר מרה"ר, מ"מ כח הבית עדיף ונחשב עיקר פתח זה לכניסה מן החצר לצ"ש המוליך לבית ועיקר הצ"ש נעשה לצורך כניסת הבית.

ואם יש כניסה מן החצר לבתים אף שלא דרך הבית שער, והיינו שיש עוד פתח לבתים תוך החצר, ולצ"ש יש כניסה

הציורים בסוף הספר

מרה"ר (ניור 5), י"ל דגם לרש"י יקבע המזוזה בכניסה מהצ"ש לחצר, שהרי כשצאים מרה"ר לצ"ש ונכנסים לחצר יש כניסה דרכה לבתים שלא דרך הצ"ש, וא"כ פתח זה חשיב צ"ש דחצר המוליכה לבית, ושמא אף כשלחצר יש גם כניסה מרה"ר שלא דרך הצ"ש (ניור 6), דס"ס גם מהצ"ש יכולים ליכנס לחצר מרה"ר ומשם לבתים.

הערה בדברי המרדכי

(ב) ויעזרי' במרדכי הלכות מזוזה סימן מחקס"צ דהקשה דפשיטא דכל בית שער חייב במזוזה, ותירץ דמיירי כגון שהאחד מן הפתחים אינו רגיל כל כך, [וכוונתו דיש לצ"ש פתח מרה"ר והוא הרגיל] וקמ"ל דאינו מצטל את שאינו רגיל. וללשון שני שפירש רש"י דהרגיל מצטל את שאינו רגיל צ"ל דהכא מיירי שהרגיל כנגדו ומחשיבו, ול"ע כוונתו. ובחזו"א קס"ח ס"ק ב' כתב דאולי צ"ל שהאינו רגיל כנגדו ומחשיבו. ולא הצנתי כוונת הדברים. ובעצם קושית המרדכי חשבתי דיש לומר דכל מה דאינו רגיל מתצטל ע"י הרגיל הוא כאשר אין קשר ביניהם, אך הכא דהרגיל הוא הכניסה מרה"ר לצ"ש והאינו רגיל הוא צפתח שבין הצ"ש והחצר, כיון דקודם כניסתם לבית נפגשים שניהם, מתאחדים שניהם קודם כניסתם לבית וצוה לא אמרין דהרגיל מצטל שאינו רגיל. ואולי יש להעמיס

כוונה זו בלשון המרדכי דהרגיל כנגד האיננו רגיל דהיינו מולו ונפגש איתו קודם הכניסה לבית. ואחי שפיר דרבותא זו שייכת רק באופן של בי הרזיקי ולא בכל אופן של רגיל ואינו רגיל. אך לשון המרדכי "דהכא מייירי" קשה לפי"ז דהא בכל ציור של צ"ש שבין בית לחצר הוא כן.

ובספר מסכת מוזה צפרשה סדורה סוף אות מ"ג כחצ דיתכן דכוונה המרדכי דהרואה ליכנס לבית אין נכנס דרך הבית שער, שיש לבית כמה פתחים אחרים לחצר, וס"ד דהפתח שמהצ"ש לבית פטור, קמ"ל כיון שהרגיל כנגדו מחשיבו, והיינו כיון שהרואה ליכנס לצ"ש נכנס בפתח של הצ"ש לחצר והוא רגיל, וממילא אם רואה ליכנס אח"כ לבית מוכרח ליכנס דרך פתח הצ"ש לבית, לכן מחשיבו דלגבי הנמצאים בצ"ש הו"ל רגיל. וצריך להבין כוונתו צמש"כ הרואה ליכנס לצ"ש, דהא הרואה ליכנס לצ"ש הוא או לעצור משם לחצר או משם לבית, והלא משם לבית כתב דאינו רגיל, ומשם לחצר אף שהוא רגיל הא מהחצר יש פתחים אחרים לבית והם הרגילים.

ובספר חו"צ סימן ו' סק"צ ראיתי לפרש דכוונת המרדכי דאירי שמשדל גם להשחמש בפתח שאינו רגיל, וגם זה צריך להבין דא"כ שוב לא הוא אינו רגיל, וא"כ הדק"ל פשיטא.

הציורים בסוף הספר

שיטת הרמב"ן הריטב"א והר"ן

ג) ברמב"ן במלחמות סוכה דף ח' וכן בריטב"א ובר"ן שם נקטו דבני הרזיקי חייב לכוון החצר. ויש לפרש דבריהם דמייירי דהחצר היא פנימית שאין לה כניסה מרה"ר, ולא מצעיא לדעת המהרי"ל דבחצר פנימית קובע לכוון החצר אלא אף למש"כ הב"מ והחזו"א דבחצר פנימית קובע לכוון הבית [ואמנם בחזו"א כתב דלא יצרך ומ"מ פשיטא דלא קובע לכוון החצר], מ"מ כאן שיש פתח מרה"ר לצ"ש ומוליך מחד אחד לחצר הוא הצ"ש גם כצ"ש דחצר וגם כצ"ש דבית, ולכן פתח שמהצ"ש לחצר קובע לכוון החצר ופתח שמהצ"ש לבית קובע לכוון הבית.

ולבאורה צאופן שאין לצ"ש כניסה מרשות הרבים, וכניסת הבית היא מרשות הרבים והחצר היא פנימית שאין לה כניסה מרשות הרבים (ציור 7), לדעת המהרי"ל יש לומר דקובע המזוזה לכוון החצר גם בפתח שבין הצ"ש והבית, דגם פתח זה משמש צורך כניסה לחצר מרה"ר דרך הבית והוא כחדר חיצון המוביל לחדר פנימי דרך בית שער, ורק היכא שיש לצ"ש כניסה מרה"ר (ציור 8) גם המהרי"ל יודה דהפתח שבין הצ"ש לבית חייב לכוון הבית, ואף שלבית יש גם כניסה להדיא מרה"ר, מ"מ ודאי דהפתח שבין הצ"ש

אזלין צתר היכר זיר ולא אמרינ דכיון דהצית חשוד יותר יקבע לכוון הצית, משום דסבר דחצר חייבת מלד ענמה ולא מחמת שמוצילה לצית, וא"כ לכא' ה"ה צנד"ד יקבע היכר זיר. ומ"מ לדעת הז"מ והחזו"א פשיטא דיקבע לכוון הצית וכ"ש הוא מחצר פנימית ולא חכפת לן במה שהחצר אינה פתוחה להדיא לצית אלא לצית שער דהא לצית שער אין כניסה מרה"ר.

ובאופן שלצית אין כניסה מרה"ר ורק לחצר יש כניסה מרה"ר ולצ"ש
אין כניסה מרה"ר (נייר 1) פשיטא שקובע צ' המזוזות לכוון הצית. ויש לדון באופן שלצ"ש יש כניסה מרה"ר (נייר 3) האם יקבע [בפתח שבין הצ"ש לחצר] לכוון החצר או לכוון הצ"ש, דיש לומר דפתח זה כניסתו משמשת לכוון החצר, ואי משום שמפתח זה נכנסים לכוון הצית דרך החצר הפתוחה לרה"ר, הא לצית יש גם כניסה דרך הצ"ש מרה"ר. ויתכן דתלוי בזה לשם מה נעשה פתח זה אם לכניסת הצית מרה"ר או לכניסת החצר ועיקר הכניסה לצית היא דרך הצית שער. ועוד יש להוסיף דיתכן דתלוי אם מהחצר יש כניסה לצית גם דרך פתח אחר [מלבד דרך הצ"ש], (נייר 10) דיש לומר דהפתח שבין הצ"ש לחצר משמש גם צורך כניסה לחצר שמשם יכול להגיע לצית דרך הפתח האחר. מיהו יתכן דאין זו מעלה דהא כשנכנס לצ"ש עדיף לו ליכנס

לצית נידון כצורך לצית ולא כצורך לחצר אף שהיא פנימית כלפי הצית וכנ"ל.

ולפי מש"כ הז"מ והחזו"א דחצר פנימית קובע לכוון הצית, [ואמנם לחזו"א קובע בלא ברכה, אך פשיטא דאינו קובע לכוון החצר], יש לדון באופן הנ"ל מה דין הפתח בין הצ"ש לחצר אי חייב במזוזה, די"ל דכל מה דמחייבין בחצר פנימית לקבוע לכוון הצית היינו רק בפתוחה להדיא לצית, אך אם פתוחה לצ"ש ומשם לצית לא מחייבין לכוון הצ"ש, דשמא צ"ש הוא רק כאשר בא ממקום הפתוח לרה"ר אך כאשר מגיע ממקום פנימי י"ל דאין עליו חשיבות צית שער, ובפרט כאשר אין בו דע"ד. כמו"כ יש לדון צב' חצירות פנימיות והצית חיצונית האם יש לקבוע המזוזה מהחצר הפנימית לחצר החיצונית לה הפתוחה לצית החיצון, או דפתח חצר חייב במזוזה רק כאשר מוליך לצית מרה"ר ולא כאשר בא מחצר פנימית לה.

ובאופן שלחצר יש כניסה מרה"ר ולצ"ש אין כניסה מרה"ר, אף שלצית גם יש כניסה מרה"ר (נייר 9), היה נראה פשוט דבפתח שבין החצר לצ"ש יקבע לכוון כניסה לצ"ש כיון שמוליך לצית והצית חשוד יותר מן החצר ונחשב הצ"ש צ"ש דצית בלבד ואף לדעת המהרי"ל. ברם לפי המבואר במהרי"ל דחצר שיש לה פתח לרה"ר הפתוחה לצית שיש לו פתח לרה"ר

לצית דרך הצ"ש מאשר דרך החצר, אם לא דנימא דיש עוד צחים צחצר שאינם פתוחים לצ"ש ויכול להגיע דרך החצר אליהם, ^{אוצר החכמה} ד"ל דיקבע לכוון החצר מחמת אותם פתחים.

ובאופן שגם לצית יש כניסה מרה"ר וגם לצ"ש וגם לחצר (נייר 11), יש לדון ולומר דגם לצ"מ ולחזו"א יקבע [צפתח שצין הצ"ש לחצר] לכוון החצר דכיון דכניסת הצית היא להדיא מרה"ר וגם דרך הצ"ש יש כניסה לצית, מחשבינן פתח שצין הצ"ש לחצר ככניסה לחצר מרה"ר, ולא מצעיא אם החצר פתוחה לצחים אחרים או לפתח אחר צצית זה, אלא אף כשאינה פתוחה לצחים יש לומר כן, וכ"ש לדעת המהרי"ל דנראה דכן הוא והיכר ציר לא מעלה ולא מוריד, וצ"ע.

בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית – דרך א' ברש"י

ד) במנחות ל"ג ע"ב, ת"ר צית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון כקיטונית וחכ"א נידון כצית שער [כאור, שמ"ק]. רב ושמואל דאמרי תרויהו מגינה לצית כו"ע ל"פ דחייב מ"ט ציאה דצית היא כ"פ מצית לגינה וכו' עיי"ש. ומנאנו ברש"י ג' אפשרויות.

האפשרות הראשונה דפתח שצין הגינה לצית שער נקרא מגינה לצית וזוה איכא יותר סברא לחייב [לכוון הצ"ש], ולרב ושמואל לכו"ע חייב, ולרבה ורב יוסף פלוגתא. וצפתח שצין הצ"ש לקיטונית הנקרא מצית לגינה איכא זוה סברא לפטור, ולרב ושמואל פלוגתא זוה ולרבה ורב יוסף לכו"ע פטור. ויש להסביר הענין דפתח שמהקיטונית לצ"ש הו' פתח יציאה שכשרוצה לצאת לגינה יוצא דרך פתח זה ומיירי דכניסת הצית אינה דרך הגינה אלא דרך פתח אחר. ולכאורה צ"ל נמי דאין לצ"ש פתח מרה"ר, דכשיש לו פתח מרה"ר צפשוטו משמש ליכנס לצית דרך הצית שער. ועוד יש להוסיף דצ"ל דמיירי דאין הולכים מרה"ר דרך הגינה לצית, או משום דהיא מוקפת מחיצות ואינה פתוחה לרשות הרבים, או משום שאין בני רה"ר עוזרים דרך שם. ונמנא דפתח שצין צ"ש לצית משמש רק פתח יציאה לגינה, ומה שנכנסים מהגינה דרך הצ"ש לצית נחשב כלפי פתח זה רק כפתח חזרה לצית ולא פתח כניסה לצית, דעיקרו נעשה לשם יציאה לגינה וכל מה שמשמש כניסה לצית הוא רק כאשר הקדים לצאת מהצית לגינה. והלכך לחייב זוה דסוף סוף הנמנא צגינה ורוצה ליכנס לצית נכנס דרך פתח זה.

ובזה דצפתח שצין הגינה לצ"ש איכא יותר סברא לחייב, ה"ט דכלפי פתח זה

דיינין למה משמש לנמלאים ¹²³⁴⁵⁶⁷צגינה כיון
 שסמוך לגינה, וע"ז אמרין דהא משמש
 צורך הכניסה לבית, ואעפ"כ אין זה מחייב
 את פתח הכניסה לבית מהצ"ש דכלפי פתח
 זה דיינין מה משמש כלפי הבית. ומכל
 מקום הסברא ¹²³⁴⁵⁶⁷צ"ע, דהא כל חיוצ הצ"ש
 הוא מחמת הכניסה לבית ואין שייך שהפתח
 הסמוך לגינה המרוחק מהבית יתחייב
 במזוזה מחמת כניסה לבית והפתח הסמוך
 לבית יפטור.

ועוד יש לדון בזה לפי סברת הבית מאיר
 והחזו"א דבחצר פנימית החצר
 נחשבת חוץ, א"כ כ"ש דהצ"ש צריך ליחשב
 חוץ, ומה אכפת לן דעיקר הפתח משמש
 יציאה לגינה, הא גם בחצר פנימית הו
 תכונה זו. ולכאורה הדברים ק"ו ומה בחצר
 דיש לה שמושים מסוימים הטפלים לבית
 אעפ"כ מחשבינן לה כחוץ והפתח משמש
 כניסת הבית, כ"ש גינה שאין לה שמושים
 חסודים שתחשב חוץ לענין שהפתח
 שמהצ"ש לבית יחשב פתח כניסה. ועוד
 דכאן מפסיק צ"ש צין הגינה לקטונית
 וצודאי דלריך ליחשב פתח זה כפתח כניסה
 לבית, דהא הצ"ש אינו משמש כלום. אך
 יתכן דסברת הצ"מ והחזו"א לא לפי לשון
 זה של רש"י, וגם לפי לשון זה הא לרב
 ושמואל סבר רבי יוסי דחייב במזוזה גם
 פתח זה שמהצ"ש לבית ושם פסקין
 כוותיה, [עיי"ש בגמ', ועי' שמ"ק א'].

וראיתי בספר מסכת מזוזה בפרשה
 סדורה אות ל"ט דר"ל דאם
 הגינה היתה פתוחה להדיא לבית, ודאי
 דהיה פתח זה פטור ממזוזה דפתח זה
 משמש רק פתח יציאה מהבית לגינה, וכאן
 הנידון משום הצ"ש, והיינו דעיקרו נעשה
 לצורך הבית, והיינו שיושב שם השומר שלא
 יכנסו מהגינה להדיא לבית, ולכך דנו בזה
 לחייב דנחשב הפתח שבין הצ"ש לבית כפתח
 הבית, דהצ"ש נעשה צורך הבית, ומ"ד
 דפטור סבר דעיקר הפתח נעשה צורך
 יציאה לגינה, אך פתח שבין הגינה לצ"ש
 איכא יותר סברה לחייב דנעשה צורך
 הכניסה לבית. וגם בזה צ"ע הסברה דאם
 כשאין צ"ש נחשב הפתח כצורך הגינה
 ופטור ממזוזה, א"כ מה בכך שיש צ"ש
 לחייב הפתח שמהצ"ש לגינה מחמת שנחשב
 צ"ש לצורך הבית. ועוד דהא לכאורה
 הסברא דהיפוך, שאם כשהגינה פתוחה
 להדיא לבית פטור דנחשב צורך הגינה,
 כ"ש כשהגינה פתוחה לצ"ש הסמוך לבית
 שיהא פטור דנחשב צורך הגינה. וכן אין
 שייך לומר דפתח שבין גינה לצ"ש חייב
 דהוא צורך הכניסה לבית והפתח הסמוך
 לבית יהא פטור דנעשה צורך הגינה.

דרך ב' ברש"י

(ה) ובדרך הצ' פירש רש"י דפתח שבין
 צ"ש לקטונית איכא יותר
 סברה לחיוצ [ולרב ושמואל לכו"ע חייב

ולרצה ורצ יוסף פלוגמא], וזהו הנקרא מגינה לבית, ופתח שמן הגינה לב"ש איכא סבא לפטור [ולרצ ושמואל פליגי בזה ולרצה ורצ יוסף לכו"ע פטור], וזהו הנקרא מבית לגינה.

ואפשר לומר דמיירי דיש לב"ש כניסה מרה"ר, ונמצא דפתח אחד של הב"ש משמש לגינה והיינו הסמוך לגינה, והפתח הסמוך לבית משמש לבית ולכן איכא בזה יותר סבא לחיובא. ולר"ש דסבא דנפתח שבין הגינה לב"ש לר' יוסי חיב, ה"ט משום דסבא דפתח זה משמש כניסה מן הגינה לבית. ולכאורה אם הגינה פתוחה לרה"ר ויש אפשרות ליכנס דרכה לבית, אף שיש אפשרות ליכנס לבית מרה"ר גם דרך פתח הב"ש שפתוח לרה"ר, ואף אם לבית יש עוד כניסה להדיא מרה"ר, י"ל דפשיטא דהפתח שמהגינה לב"ש חיב, וכאן מיירי דאין כניסה מרה"ר לגינה להגיע לבית [או משום שהגינה מוקפת או משום שאין בני רה"ר עוזרים דרך שם]. ואעפ"כ לרצ ושמואל סבא רבי יוסי דחיב במזוזה לכוון הב"ש, דהבית חשוב ונחשב פתח זה כפתחו של ב"ש דבית, דהגינה נחשבת חוץ וכסדרת הב"ש והחזו"א. ויש לומר דאף למהרי"ל הוא כן, דעד כאן לא סבא המהרי"ל דחצר פנימית חיב לכוון החצר אלא משום דסבא דחצר חייבת מלד ענמה כיון שפתוחה לבית, ולא מחמת שמשמשת ככניסה לבית. משא"כ גינה

דאינה מקום חיוז פשיטא דנחשבת חוץ, ואף שהיא פנימית כיון דאינה נחשבת למקום דירה כלל. ועוד יש לומר דכיון דלב"ש יש כניסה מרה"ר לגינה ויכול להגיע מרה"ר לגינה ומשם לבית, אף שיש לבית פתחים אחרים וכנ"ל, מ"מ נחשב פתח זה לבא מרה"ר ומטיל בגינה, פתח המשמש כניסה מהגינה לבית. ומ"מ בחצר כה"ג נראה דלדעת מהרי"ל יקבע כוון החצר, והיינו כשיש לב"ש פתח מרה"ר ולחצר אין פתח מרה"ר וכניסתו דרך הב"ש דכיון דהחצר חשובה בפ"ע לחיובא לדעת מהרי"ל, א"כ לא אמרינן דפתח זה משמש כניסה לבית לשוהים בחצר כשכאו מרה"ר דרך הב"ש. ורק בגינה שיך לומר כן דגינה אינה חשובה כלל מקום דיור.

ובשאיין לב"ש כניסה מרה"ר אם הכניסה לבית רק דרך הגינה, ודאי דיקבע בב' הפתחים לכוון הבית, וע"כ דמדפליגי [אי נימא דהוא גם כשאין לב"ש כניסה מרה"ר], שיך לאוקמי רק ביש לבית כניסה להדיא מרה"ר, ולכן פתח שמצ"ש לגינה פטור לכה"פ אחד מ"ד, דנעשה צורך הגינה, ופתח הבית שער לבית חיב לכה"פ אחד מ"ד דנעשה צורך הבית, [ובאין כניסה לגינה מרה"ר עי' לקמן], והטעם בזה י"ל דדיינינן על היושב בב"ש לשם מה משמשים פתחים אלו. או משום דכיון דהבית עיקר מחשבינן הפתח שלד הבית כמשמש לבית, ואף למהרי"ל י"ל דשאיני גינה מחצר וכנ"ל.

ופתח הסמוך לגינה יש סבא לפטור ואף
לצ"מ והחזו"א, די"ל דכל מה דנקטו דהצית
עיקר אף כלפי חצר פנימית וכ"ש כלפי
גינה, זהו רק צמורים להם ולא כשמצדיל
ציניהם צית שער, דיתכן דכל מה דקובע
מהפנימי לחיצון צחצר פנימית היינו היבא
שפתוחה להדיא לבית, אך כשפתוחה לצ"ש
כיון שהצ"ש אינו חייב מחמת עצמו אלא
מחמת הבית אין זה כפתוחה להדיא לבית
החייב, וזוהי ל"א דהפנימי נחשב לחוץ כלפי
הסמוך לו, ונ"ע. או משום דכאן דיינין
על הצ"ש [שבו יושב השומר] צפ"ע לאן
מוליך, או משום דעיקר הצ"ש לשם גינה
נעשה, ולכך צפתח שצין הגינה לצ"ש פטור
[לכה"פ אחד מ"ד] ורק צפתח שצין הצ"ש
לבית חייב [לכה"פ אחד מ"ד], דהבית חשוז
הוא כלפיו.

ובשיש גם לגינה וגם לבית פתח מרה"ר
ולצ"ש אין פתח מרה"ר, יש לומר
דודאי יקבע צ"ב הפתחים לכוון הבית ואף
המהרי"ל יודה בזה דלא אזלינן צמר היכר
זיר, ואף דצחצר וצית סבא דאזלינן צמר
היכר זיר, וה"ט די"ל דגינה גרע. וע"ע
צכ"ז צחזו"א סימן קס"ח ס"ק ג'.

דרך ג' ברש"י

ו) בדרך הג' פירש רש"י דמגינה לבית
היינו אי היכר זיר שצפתח שצין
הגינה לצ"ש מורה על כניסה לכוון הבית,
בזה לרו"ש לכו"ע קובע לכוון הבית, ולרצה

ור"י פלוגתא. ומצית לגינה היינו שה"צ
צפתח זה הוא לכוון הגינה, וזוהי פלוגתא
לרו"ש, ולרצה ור"י לכו"ע פטור. ולא
נצבאר צרש"י אי מיירי צ"ב הפתחים של
הצ"ש או רק צאחד מהם והיינו אותו שלצד
הגינה או אותו שלצד הבית. וכיון שלא
נצבאר להדיא ניחא טפי לומר דמיירי
מהפתח שצין הצ"ש לגינה דזההוא איבא
נד לומר דה"צ לגינה יכריע, אך צפתח
שמצ"ש לבית לא מיירי כלל, ולכאורה בזה
לכו"ע יקבע לכוון הבית, ולכה"פ היבא
דיש כניסה מרה"ר לבית דרך הגינה, או
שגם לצ"ש יש פתח מרה"ר, והדברים לא
מפורשים להדיא. וי"ל לאידך גיסא דמדלא
חילקו משמע דהנידון צ"ב הפתחים,
ולכה"פ צצורים מקוימים מהצורים
שצירנו לעיל [סעיף ד' ה'].

והפלוגתא פירש רש"י דמ"ד דלא
משגיחין צהיכר זיר משום
דהיכר זיר מהני רק צמקום דתרווייהו
עיקר וכאן קיטונית עיקר ולשמה נעשה,
ולזה לא מהני היכר זיר לגינה דאין הדבר
שקול. [אגב חזינן מדברי רש"י דהיכר זיר
לפטור אמרינן, ועי' להלן סעיף ו' צפירוש
הש"מ]. ולכאורה ראוי היה לומר דמ"ד
דפטור סבא דתרווייהו שקולין דמחשצין
הפתח דנעשה גם לשם גינה, ולכך מכריע
היכר זיר. אך צרש"י כתב דמ"ד דפטור
סבא דעיקרו לשם גינה נעשה. ולכאורה
נ"ע דאם כפשוטו א"כ אמאי כשה"צ לכוון

הצית חייב, והא עיקרו לשם גינה נעשה. ועוד קשה דאמאי הולך רש"י לפרש כן והא שפיר יש לפרש כדפירשנו. ואמנם לשון הגמ' מ"ס גינה עיקר וכן לשון פיתחא דגינה ^{הוא} ^{הוא} משמע כדפירש רש"י, אך לכאורה צ"ל דלאו דווקא לפרש דלמ"ד זה הצית עיקר ולמ"ד זה גינה עיקר, דדי אי נפרש דלמ"ד זה צית עיקר ולמ"ד זה שקולים הם ומכריע היכר ציר. וע"כ צ"ל גם דדברי רש"י דכוונתו דמ"ס דעיקרו גם לשם גינה עבד.

ולפי"ז יש לפרש דברי הגמ' דלרו"ש דפליגי מצית לגינה, ומגינה לצית לכו"ע חייב לכוון הצית ה"ט דחייב לכוון הצית, משום דגם נעשה לשם הצית ולא רק לשם הגינה ולכך מהי היכר ציר וזהו לשון מ"ט ציאה דצית היא, דר"ל דאף ציאה דצית היא, וסגי צהכי דיהי היכר ציר לכוון הצית. ופליגי מצית לגינה דמ"ס קיטונית עיקר והיינו שעיקרו לשם הצית [הקיטונית] ומכריע כלפי היכר ציר, ומ"ס גינה עיקר ר"ל גם לשם גינה הוא כלשם הקיטונית ולכך מכריע היכר ציר לפטור [ומ"מ לשון גינה עיקר לכא' לאו דווקא עיקר אלא עיקר כלקיטונית. שו"ר דנמו"י דמפרש דגינה עיקר מחמת ההיכר ציר, וק"ק דלפי"ז לשון קיטונית עיקר ולשון גינה עיקר אין משמעותו שוה], ואה"נ למ"ד דקיטונית עיקר חייב אף בלא היכר ציר, ומה דנקט רש"י דחייב צהיכר ציר

לקיטונית הוא רק למ"ד דלאו קיטונית עיקר. ולרצה ור"י מתפרש דמצית לגינה לכו"ע פטור צה"ל לגינה וה"ט משום דפתחא דגינה הוא והיינו גם פתחא דגינה כפתחא דצית, ולכך מכריע היכר ציר [ולשון זה שוה ללשון שהזכר בדברי רי"ש ציאה דצית היא דהכוונה גם ציאה דצית ושקולים הם]. ופליגי מגינה לצית דמ"ס ציאה דצית היא והיינו גם ציאה דצית ולכך מכריע היכר ציר, ומ"ס כולה אדעתא דגינה עבדא והיינו עיקרו לשם גינה ולכך לא מכריע היכר ציר לכוון הצית. ואה"נ למ"ד גינה עיקר פטור אף כשאין היכר ציר לגינה דעיקרו לגינה נעשה, ומה דמייירי צה"ל לגינה היינו למ"ד דשום הם וה"ט קובע ^{הוא} ^{הוא} הפטור.

נמצא לפי"ז דאין כאן פלוגתא דדיני היכר ציר, וכו"ע מודו דאזלינן בחר העיקר אף כנגד היכר ציר, אלא דפליגי אם הוא מנצ שקול או שיש כאן עיקר. ומה דנקטו הפלוגתא בגוונא דצ"ש משום דרק בזה יש נידון מה עיקר, ובפרט לפי מש"כ דהנידון רק על פתח שצין הגינה לצ"ש.

ולפי זה נמצא דהמחלוקת רק ציש היכר ציר, דהא אין כאן מחלוקת אם קיטונית עיקר או גינה עיקר, אלא אם קיטונית עיקר או שום הם, ובזה בלא היכר ציר לא היתה מחלוקת, דגם למ"ד דקיטונית לאו עיקר היא אלא שום הם

כפתח יציאה לגינה. וצנמוקי יוסף [הוצא צ"מ אות כ'] מפרש דקטונית שאני דאינו עשוי כל כך לתשמיש, וע"כ לא מייחסים הפתח אליו צכה"ג. וצפתח שצין הגינה לצ"ש דלרצה ור"י פלוגתא אי חייב, אם לא נרצה לאוקמי הא דבי הרזיקי כרו"ש או כרצה ור"י אליבא דרבי יוסי, נטריך לחלק נמי דחצר כיון שנטפלת לבית מחשבינן הכניסה ממנה לכוון הבית [דהא כן הוא לרש"י], משא"כ גינה דהוא שמוש צפ"ע וכניסת הצ"ש אליה מתייחס לצורכה.

ולפי' הצ' צרש"י דצפתח שצין הצ"ש לגינה פליגי או דלכו"ע פטור, ושם הנידון לחיוב מהגינה לצ"ש וצחצר הפתוחה לצ"ש מחייבים לכוון הצ"ש, נמי נטריך לחלק כהחלוקה הנ"ל דצחצר הנטפלת לבית שפיר מחשבינן כל הפתחים לכוון הבית. ועי' ש"מ אות ה'.

ולדעת הרמב"ן הריטב"א והר"ן דצפתח שצין החצר לצ"ש קובע לכוון החצר, למ"ד דפתח שצין הגינה לצ"ש חייב [לכוון הצ"ש], נריך לומר דשאני חצר דיש לה שמושים הנטפלים לבית ונחשבת בית דירה ולהכי חשיב פתח זה כפתח החצר, וצפרט אי נימא דיש לצ"ש כניסה מרה"ר לחצר ומשם לפתח הבית האחר [שלא דרך הצ"ש], משא"כ גינה דאינה נטפלת לבית.

ולדרך הג' צרש"י שהנידון צהיכר ציר, יש לומר דצבי הרזיקי פשוט שקובע לכל אחד מהראשונים כדיניה אפילו נגד

חייב צמזמה לצד הקטונית לכה"פ מטעם ספק, ויתכן שגם צודאי משום די"ל דכאשר המצב שקול ולכוון אחד איכא פטור יקבע לכוון החייב, כיון דאין כיוון אחר המחייבו ומתנגד לכוון זה בחיוב, וחלוי בצבירה של מקום שקול. ומה דלא נקטו דיש מחלוקת קטונית דלחד מ"ד קטונית עיקר ולחד מ"ד גינה עיקר ולא נוכרח להעמיד המחלוקת צהיכר ציר שאינו מרומן כלל צברייתא, משום דלא רצו להעמיד המחלוקת בצבירות קטונית, אלא אם שוים הם או שאחד עדיף, ולרו"ש המחלוקת אם שוים הם או קטונית עדיף, ולרצה ור"י המחלוקת אם שוים הם או גינה עדיף. ולפי"ז מרומן האוקימתא צהיכר ציר צהא דיש מחלוקת איזה צד חשוב ואין צורך לומר דיש כאן מחלוקת קטונית מה עדיף [אף שאינו משולל]. וזהו נמי מה שהר"ח צרש"י צפירוש זה דאילו לפירושים שקדמו יש כאן מחלוקת קטונית דלמ"ד זה הא עדיף ולמ"ד זה הא עדיף.

ויש כאן מקום עיון אמאי לא חילקו לעיל צבי הרזיקי כשם שחילקו כאן. והנה לפי' ראשון צרש"י דפתח שמצ"ש לקטונית איכא פלוגתא לרו"ש, ולרצה ור"י לכו"ע פטור, וצבי הרזיקי חייב לכוון הבית, אמנם י"ל דהיינו כדפסקין בגמ' כרצ ושמואל ובר' יוסי, אך יתכן לחלק דחצר המשמשת לבית נחשב הפתח לכוון הבית, משא"כ גינה דהיא שמוש צפ"ע מייחסים את הפתח

היכר ציר, דמחשדינן לאותו פתח שנעשה
לשם כך ולכך מהני אפי' נגד היכר ציר.

דפטר הוא משום דה"ל והיינו דהמנצ
שקול.

פירוש הש"מ ומענין היכר ציר

(ז) בשיטה מקובלת א"ת ה' בשם תו"ח
מנאנו אפשרות נוספת, דמיירי
דהיכר ציר לגינה ומ"ד דפטור משום דהיכר
ציר מכריע לכוון הגינה, ומ"ד דחייב משום
דהיכר ציר לפטור לא אמרינן. ולשון גינה
עיקר ולשון קיטונית עיקר קצת קשה
לפירוש זה. ואמנם יש לפרש דמאן דפטור
מודה דהיכר ציר לפטור לא אמרינן, אלא
דסבר דאין כאן מנצ שקול וההכרעה היא
לכוון הגינה דלשמה נעשה ולכך סבר
דפטור, ואף כשה"ל אינו לכוון הגינה,
ומתיישב לשון גינה עיקר. אך לשון קיטונית
עיקר עדיין אינו מתיישב, [דהא כדי לחייב
אף כשה"ל לכוון הגינה סגי לן לומר
דתרווייהו שקולים], וכן בש"מ משמע דמאן

ויש להעיר דלרצה ור"י דפלוגתייהו דה"ל
לקיטונית אך דה"ל לגינה לכו"ע
פטור, ודאי דה"ל לקיטונית פלוגתייהו
לשם מה נעשה אותו פתח, וחד מ"ד סבר
דעיקרו נעשה לשם הגינה וכל' הגמ' כולה
אדעתא דגינה הוא דעבדא ולכך לא מכריע
ה"ל כיון דאין המנצ שקול. וחד מ"ד סבר
דציאה דצית הוא ומתפרש גם ציאה דצית
ונמנא דהמנצ שקול ולכך מכריע היכר ציר
לצית. ובה"ל לגינה דלתרווייהו פטור הטעם
לתרווייהו שונה, דלמ"ד דגינה עיקר פטור
אף בלא היכר ציר ולמ"ד דגם ציאה דצית
היא, הטעם משום דה"ל לפטור לא אמרינן.
ונמנא דלרצה ור"י ודאי דלא מנאנו פלוגתא
אי אמרינן היכר ציר לפטור וי"ל דלכו"ע
לא אמרינן.

עוד צענין היכר ציר עי' לקמן סימן ג'.

סימן ג

בענין היכר ציר

מח"ל 1234567

מהות היכר ציר

(א) **בסימן ז' ס"ז** הצאנו דברי הש"מ, ^{מח"ל 1234567} זהא דגינה וקיטונית, נידון היכר ציר לפטור אי אמרינן. והנה בטעם הדבר דלא אמרינן היכר ציר לפטור, יש לומר דיש לחקור בענין היכר ציר במצב שקול כשניהם מקומות חיוב, האם הטעם דמכריע משום דאורה זו מכרעת דלכוון זה הוא כניסה ולכוון זה הוא יציאה, כלומר דבעינן להכריע להי מינייהו הוא כניסה ולהי מינייהו הוא יציאה, דתרווייהו כניסה לא שייך דכל כניסה היא מחוץ לפנים, והוי כמו בפנימי וחיצון דאמרינן דהכניסה לפנימי והיציאה לחיצון, וזודאי לפנימי לפטור אמרינן דס"ס ודאי דנחשבת הכניסה אליו ולחיצון נחשבת יציאה, וה"ה דהיכר ציר כיון דדרך העולם לעשות ציר לחדר שנכנסים אליו נמצא דהציר מחשיבו לפנימי, וא"כ לכאורה הי' צ"ל דהיכר ציר לפטור נמי אמרינן. או דאמרינן דמצב שקול הוא לתרווייהו כניסה, אלא דלא קובעים צ' מזוזות בפתח אחד, [עי' בספר מסכת מזוזה צפ"ס אות ל"ט, שהוא או כדפרש"י בחומש מדכתיב מזוזת חסר או כדאיתא במדרש משלי דהוקש לתפילין מה תפילין

אי' אף מזוזה א'], וע"כ קובעים צלד שבניסה אליו יש תקוני פתח מחוקנים יותר, ועי"כ נפטור החדר השני דס"ס בפתח כניסתו יש מזוזה, אך לא דאמרינן דהחדר שבו היכר ציר נחשב לפנימי והשני נחשב לחיצון. ואף דכלפי חדר זה הוא בשמאל הפתח לא קפדינן בזה, דנהי דימין כניסה הוא לעכוזא, ^{מח"ל 1234567} ה"ט דאורת קביעת המזוזה הוא צימין הכניסה, אך כשנקבעה המזוזה צימין כניסה שוב לא משגחינן זהא דהוא בשמאל כניסת החדר השני, דס"ס נקבעה המזוזה במקום הראוי לה. דאמנם היכר ציר מכריע לעכוזא אך זהו רק דין במקום הראוי לקבוע המזוזה לפטור את שניהם אך לא דקובע שם כניסה ויציאה. [ואי נימא דהיכר ציר אינו קובע לעכוזא ניחא טפי, דזהו רק דין במקום הראוי יותר לפטור את צ' החדרים, אך מסתבר דהוא לעכוזא].

ולפי"ז ניחא דהיכר ציר לפטור לא אמרינן, דהא צ' הכוונים הם כוון כניסה וכשצד אחד פטור ודאי דיקבע לכוון הצד השני אף שסותר היכר ציר, דצריך לפטור את החדר החייב, ופשוט דקובע לכוון כניסת החדר החייב. דאף שכשחייבים שניהם

נפטרים כמה שנקבע לכוון החדר שבו ה"ל, אף שלשני הוא בשמאל הכניסה, ה"ט דש המזוזה פטרה צימין הכניסה, אך כשהחדר שבו הה"ל הוא מקום פטור וצימין הכניסה אינה פוטרת כלום, חייב לקבוע צד השני.

ולפי"ז נימא נמי דכשאין הכרעה קובע מזוזה אחת היכן שרוצה [עי' בספר מסכת מזוזה צפ"ס אות ל"ט דהוכיח כן מדברי הירושלמי סוף מגילה זיר שיש לו צ' פתחים נותן על אחת מהן שירצה, ופירש הק"ע שיש זיר באמצע הדלת ונפתח חצי פתח לכאן וחצי פתח לכאן דנותן על אחת מהן שירצה. [וצ"ע ההוכחה משם די"ל דשם הנידון אם יתן באמצע הפתח או צד הפתח אך הנידון הוא לכוון אחד, ועי' צפ"ס אות נ' דכן פירש הירושלמי] ומציא שם דזה שלא כמש"כ בשאלת יעצ"ץ דכשאין ה"ל קובע צ' מזוזות] משום דתרווייהו חייבין אלא דה"ל מכריע את הכוון דזהו כוון הראוי לפטור פתח זה מצ' החיובים, אך כשאין ה"ל קובע לאיזה צד שירצה ופטר את שניהם דשקולים הם. ולפי"ז א"ל לחדש דקביעת המזוזה לכוון מסויים היא כעין ה"ל שקובע כוון כניסה.

ולפי האמור נמצא דצמצן שקול וחדר אחד יש בו שותפות עכו"ם או שכור או אינו חדר של כבוד וה"ל לאותו כוון, דיהא חייב במזוזה לכוון החדר השני למ"ד דל"א ה"ל לפטור [וכ"ז כשאין כאן חדר עיקרי ולא עיקרי דצוה י"ל דהוא כפנימי

וחיצון], משא"כ בפנימי וחיצון כה"ל והפנימי שכור או שותפות עכו"ם או חדר שאינו של כבוד אינו קובע לכוון החיצון.

במז"ב יש לדון בחדרים שאין הכרעה יש ה"ל לחדר אחד אך צימין הכניסה

אליו אין מזוזת השער ורק צימין החדר האחר יש מזוזת השער, דאי אמרינן ה"ל לפטור, פטור פתח זה ממזוזה, אך אי ל"א היכר זיר לפטור יהא חייב לחדר השני דהא צ' הכווים הם צדין כניסה וכנ"ל. כלומר דאי נימא דהיכר זיר קובע שם פנימי יהא פתח זה פטור ממזוזה, ולא מסתבר לומר דהיכר זיר ללא מזוזת השער לא הוי פתח כניסה כלל [דכשאין מזוזת שער לאו שם כניסה עליו ככוון זה], דס"ס יש כאן כניסה אלא שאין נורת הפתח. - יש לדון אי זיר בדווקא הוא או כל דבר המוכיח על אופי הפתח הוי כהיכר זיר, כגון וילון שנהוג תמיד להיות תוך החדר האם הוי כהיכר זיר.

עוד בענין הג"ל

ב) ודעה אי נימא דהיכר זיר אינו מכריע מהו החדר החייב במזוזה, כלומר לאיזה כוון נחשב כניסה, אלא מכריע לימין איזה חדר לקבוע המזוזה לפטור פתח זה שחייבים בו צ' החדרים, נמצא דאין צרכו של היכר זיר להתגבר על עדיפות שיש לאחד החדרים ללא היכר זיר. כלומר דכשיש חדר אחד חשוב יותר מחמת שמושיו או

תדירותו, דכשאנו מלכ של פנימי וחילון, קובעים לחדר החשוב יותר [עי' לקמן סימן ד' צפרטי הדרגות הקובעות את כוון קביעת המזוזה], גם כשיש היכר ציר לכוון החדר השני לא יכריע היכר ציר, דהא מחמת מעלת החשיבות נחשב רק חדר זה חייב במזוזה, ובכוחו של היכר ציר רק לקבוע לאיזה כוון קובעים המזוזה בין חדרים שניהם חייבים באמת. אך אי היכר ציר מכריע מהו החדר החייב א"כ אין נשלל לומר דמכריע גם כנגד חשוב, מיהו אינו מוכרע די"ל דחשוב ועיקרי הוא קובע יותר מהיכר ציר, וכדלקמן סימן ד'.

ויש כאן מקום להעיר דצמנחות ל"ג ע"א פירשו תוס' דהא דאר"י תלי דשא צרישא, דהיינו שיעשה ה"ל צרישא ואח"כ יקבע המזוזה, ומיירי צפתחא שצין צי גברי לצי נשי. ולכאורה אם צ' החדרים חייבים וה"ל קובע לאיזה כוון יקבע המזוזה לפטרם א"כ מה צריך שיעשה ה"ל לאחר שקבע המזוזה והא ס"ס קבע המזוזה לחדר חייב [ובשלמא אי ה"ל קובע מהו החדר החייב וקודם שיעשה ה"ל יכול לקבוע בכל מקום מחמת ספק שאין זכאינו להכריע, י"ל דקודם שנקבע שהוא החדר החייב אינו יכול לקבוע המזוזה דשמא השני חייב עתה משום סיבה מסוימת שאין זכאינו להכריע, וכשקובע ה"ל הוא תולמ"ה]. וי"ל דחיישינן שיקבע במקום שאינו מחלים לכוון הה"ל שיחזקו אח"כ, וישכח למקן הדבר.

עוד יש לדון צדי גברי וצי נשי שיש צ' פתחים זכותל שציניהם וכל פתח היכר ציר שלו לכוון אחר היכן יקבע המזוזה, ולכאורה אי היכר ציר קובע מהו חדר הכניסה ומהו חדר היציאה, [והיינו לסוגרים דה"ל לפטור אמרינן, עי' לעיל], בזה תהא הכרעה זו כתרמי דסתר, דהא לא שייך דפתח זה כניסה לחדר א' ופתח השני כניסה לחדר צ', דהא כניסה ויציאה הוא כחכונת פנימי וחילון וא"כ הוא תרמי דסתר, דאין שייך לומר בצאתו חדר דהוא גם חוץ וגם פנים. ולכאורה חשיב כאילו אין היכר ציר ויקבע צ' הפתחים לכוון אחד איזה שירצה, למאי דנקטינן דכשאין הכרעה קובע לאיזה צד שרצה ודלא כדברי השאלת יעב"ץ. ועי' לקמן סימן ז' סעיף א' צפ"ח.

אך אי היכר ציר אינו קובע מהו חדר הכניסה וזהו רק דין צימין כניסת איזה חדר יקבע המזוזה, ואמרינן דהיימין החשוב הוא לחדר שבו היכר ציר, יש לומר דדיינינן על כל פתח צפ"ע כפי מצבו. [ובפתח מסתובב שנמצא דצאתו זמן הוא כניסה ויציאה מכל אחד מהחדרים יש לדון. ולכאורה כשאין הכרעה יקבע לאיזה שירצה, וימכן לכלול בזה כוונת הירושלמי ציר שיש לו צ' פתחים. מיהו בפנימי וחילון כה"ל יקבע לכוון הפנימי].

ובש"אחד מצ' הפתחים רגיל והשני אינו רגיל, יש לדון ולומר דאם צריגיל

אך בשניהם רגילים אין הסברות הנ"ל,
דהא שפיר שיך שיהיו צ' פתחים
לחדר אחד. ונ"ע צכ"ז.

ג) עוד יש לדון צ' חדרים שכל אחד מהם
פתוח לרה"ר ופתח ציניהם, וכל
אחד מהם שיך לאדם אחר, ולשניהם רשות
לעבור מרה"ר שללד חצירו אל החדר שלו,
היכן קובעים המזוזה ואם מכריע היכר
צ"ר בזה. דיש לומר דמה דמכריע היכר
צ"ר הוא בצעה"צ אחד דכל חדר כלפיו
קובע שם כניסה לפתח זה ואין כאן הכרעה,
וע"כ יכריע היכר צ"ר. אך צצ' אנשים יתכן
ללא שיך לומר דכלפי אדם זה הוא פתח
כניסה וכלפי זה הוא פתח יציאה, דכלפיו
הא הוא כניסה לרשות שלו ולא שיך לומר
כלפיו דהוא יציאה מרשות השני, וא"כ כה"ג
היכן יקבעו המזוזה, וכי גם בזה נימא
דסגי במזוזה אחת, והלא כלפי כל אחד
מהם הוא פתח כניסה מוחלט לחדר שלו
והכוון השני פתח יציאה מוחלט מהחדר
שלו. ומה דפתחא דצין צי גברי וצי נשי
קובע היכר צ"ר, היינו משום דהוא של
צעה"צ אחד אלא שמחלק תשמישיו לפי
שמושי בני הבית. ולכאורה דבר זה נ"ע
גם אם היכר צ"ר אינו קובע שם כניסה
ויציאה אלא קובע מהו הצד הראוי לקבוע
המזוזה, כלומר לאיזה צד יש תקוני פתח
הראויים יותר, דס"ס יתכן דבאופן זה
דהפתח מתייחס לצ' חדרים של צ' אנשים

יש ה"ל לכוון מקוים יקבע צשני לכוון
השני. דהא כשרגיל מצטל שאינו רגיל
אמרינן דשאנו רגיל אינו חייב, וא"כ נמצא
לחדר שהפתח הרגיל אליו יש ה"ל מתייחס
רק פתח זה לחיוב, והפתח השני אינו נחשב
פתח חדר זה, וא"כ יוכל ליחשב פתח החדר
השני, דהא החדר שלכוונו הה"ל של הפתח
הרגיל אינו מושכו אליו. ורק כאשר שניהם
רגילים י"ל דצ' הפתחים מתייחסים לצ'
החדרים ואף שלאחד מן הפתחים יש ה"ל
לכוון מקוים.

ברם יתכן לומר דתליא בסברת רגיל מצטל
שאנו רגיל, דיעוי' לקמן ס"ז ס"א
שהצאנו צ' נדדים בזה האם הוא משום
שלכל חדר סגי במזוזה אחת והיינו ברגיל,
או דהפתח שאנו רגיל אין שם פתח חשוב
עליו ולכך פטור, והסברא דלעיל שייכת רק
אם אמרינן דהפתח שאנו רגיל אין שם
פתח חשוב עליו, דנמצא לחדר שלכוונו
הה"ל מהרגיל יש רק פתח אחד, וממילא
הפתח שא"ר מתייחס לחדר השני. אך אם
הוא דין פטור בפתח שא"ר י"ל דאכן
מתייחס אליו אלא שהוא פטור.

במז"ב שמה יש לדון כשאין באף אחד
מהם ה"ל ואחד מהם רגיל, די"ל
דיקבע צשאנו רגיל המזוזה לכוון השני,
דהפתח הרגיל מתייחס לחדר שקבע מזוזה
בימין שלו וממילא מתייחס הפתח השני
לחדר השני.

אין יכול ההיכר ציר להפקיע חיובו של אחד מהם, וצ"ע.

ולפי האמור י"ל דב' חדרים ששניהם במצב שקול ושייכים לב' אנשים ואחד מהם פטור כגון של עכו"ם או קטן והיכר ציר אליו, אף אי אמרינן היכר ציר לפטור, מ"מ בזה יהא חייב צר החיובא שהרי כלפיו מוכרע כוון כניסה.

ה'תשס"ז

צ"ר בספר חו"צ הלכות מזוזה סימן ה' סק"א דנקתפק צב' חדרים ששייכים לב' צנ"א אם שניהם חייבים במזוזה זו או דרך זה שה"ל לצדו חייב, וספקו מי חייב באותה מזוזה אך ודאי שה"ל קובע. והוכיח מדברי המרדכי שכתב דבעה"צ שציר הדלת קובצו חייב לעשות מזוזה, משמע שהשני פטור. וכן בספר מסכת מזוזה סי' רפ"ט ס"ק ט"ו כתב דמסתמית הפוסקים נראה דכל מה שהזכיר שם צ"ג [וצכללס דין ה"נ] אין חילוק בין אי שייכים לאדם אחד או לשני בני אדם. ולפי"ז צא' פטור וא' חייב אי ה"ל לפטור אמרינן, יהא פטור אף צב' צנ"א אי ה"ל לכוון הפטור, ודלא כמו שכתבנו. וסברה זו מובנת אי ה"ל אינו קובע מהות כניסה ומהות יציאה אלא צורה הראוי' של תקון פתח, אך אי קובע מהות כניסה ומהות יציאה עדיין צ"ע.

בבמ"ב יש לדון בצירורים שיש בהם כעין תרתי דסתרי, כגון חמשה חדרים

הצירורים בסוף הספר

זה לפניו מזה, ויש לכל אחד מהצירורים פתח לרה"ר וההיכר ציר שצין החדר האמצעי לכוון הצירורים (ציר 12) האם נימא דחדר האמצעי שהה"ל לא אליו פטור, והלא יש כאן דבר שאינו מסתבר דאם החשבנו חדר צ' כפנימי כלפי א' וחדר ד' כפנימי כלפי חדר ה' איך נחשיב חדר ג' כחיצוני והא הוא המשך של חדר א' וצ'. ויש הרבה צירורים כיו"צ. אך אם ה"ל אינו קובע שם פנימי וחיצון אלא קובע רק מקום המזוזה אין זה קשה.

אחר כתבי דברים אלו ראיתי בספר דרך החיים הלכות מזוזה, דכתב, ומי שחולק ביתו לשנים כו', אזלינן בתר היכר ציר כו', וכן הדין בבית שיש בו כמה חדרים וצ"ל הצבים החיצוניים יש בכל אחד פתח פתוח לרשות הרבים או לחצר, עושין הפתחים של הבתים הפתוחין לרשות הרבים מימין הנכנס (ברשות) [מרשות] הרבים או מחצר, ובשאר הפתחים אזלינן בתר היכר ציר, ואם אין היכר ציר אז אזלינן בתר עיקר החשמיש היינו החדרים האמצעיים שמשמשינן לכל בית ובית עושין המזוזה מימין הנכנס מאותו בית שהחדר משמש לו, ואם יש חדר אחד שמשמש לשניהם עושין המזוזה צפתח אחד מימין הנכנס (לבית) [מצית] אחד וצפתח הצ' מימין הנכנס מן הבית הצ'. ופתח שנכנסין בו מן הבית שלנו לבית החורף אף שיש מן

בית החורף פתח לרשות הרצים אעפ"כ
לא אזלינן בחדר היכר ציר, וקוצעין המזוזה
בפתח שנכנסין מן הבית לבית החורף מימין
הכנ[י]ס' מן הבית לבית החורף, משום
דעיקר התשמיש בבית החורף ולא בבית
[ש"ך דלא כמשמע מהט"ז].

ולבאורה צריך להצין כוונתו. דמתחילה
כתב דכשאין הט"ז אזלינן בחדר
עיקר התשמיש, ומשמע דכשיש הט"ז אזלינן
בחדרה, ולאחר מכן, גבי בית החורף, כתב
דכיון דעיקר התשמיש בבית החורף אזלינן
בחדרה ואף שה"ז לכוון הבית. והדברים
נראים לכאורה כסותרים.

וצ"ל דאין כוונת עיקר תשמיש זה ככוונת
עיקר תשמיש זה. דמתחילה כוונתו
עיקר תשמיש הוא עיקר חדר המשמש את
הבית והיינו דהחדרים המשמשים בית זה
עושים מן הבית לכוון אותם חדרים,

והחדרים המשמשים בית זה עושים לכוון
אותם חדרים מאותו בית. [וטעם הדבר
דכיון דהחדרים הפנימיים כל אחד מהם
חילון ופנימי לכל אחד מן הבתים החיצוניים,
אמרינן דדיינינן לפי שמושם את כל אחד
מהבתים, משא"כ אי רק בית אחד הי'
פתוח לרה"ר ודאי דכולם פנימיים כלפיו].
ובזה אמרינן דכשיש הט"ז, הט"ז מכריע כנגד
קציעה זו. משא"כ בסוף דבריו גבי בית
החורף מיירי מחדר ששמושו עיקרי וחדר
ששמושו אינו עיקרי, ובזה קציעה זו
מכריעה כנגד היכר ציר. והיינו דכתב דלא
משמע כן בט"ז, משום דהא הט"ז הביא
דברי מהרי"ל דאף בחצר ובית ולכל אחד
פתח לרה"ר קוצע היכר ציר.

ולפי"ז נמצא דבאופן הראשון כשיש הט"ז
בזה לכאן ובזה לכאן יקצע היכר
ציר ואף כשהם לכוונים שונים, ולכאורה
היינו ככוונת דלעיל. וע"ע להלן סימן ד'.

לדברי החכמה

סימן ד

לדברי החכמה

בדרגות הקובעות כיוון קביעת המזוזה

לדברי החכמה

בדברי המרדכי

לדברי החכמה

(א) **כתב** המרדכי צהלכות מזוזה, ואומר ר"י דווקא צין גברי לנשי ששניהם עיקר ושניהם פתוחים לרה"ר, אבל מבית לחדר או לעליה שעיקר תשמישו ומוצאו ומוצאו מבית לשם לא אזלינן בחדר היכר זיר, אלא יניחנו בחדר [יש גורסין בימין כניסה] דלזורכו הוא עשוי, ולהכי נקט מצי גברי לנשי. וכן מצאנו אפילו אחד פתוח לרה"ר ואחד אינו פתוח לרה"ר, כיון דעיקר תשמיש כניסה ויציאה דרך שם לא משגחינן בהיכר זיר, עכ"ל. היה נראה בכוונתו דבתחילה כתב דצפנימי וחילון קובע לכוון פנימי אפי' נגד היכר זיר, ומש"כ שעיקר תשמישו ומוצאו מבית לשם היינו מחמת שלחדר הפנימי חייבים ליכנס דרך הבית [ואין זה תנאי אלא נתינת טעם ועי' להלן], וכן מש"כ דלזורכו הוא עשוי כוונתו דכיון שהוא פנימי צע"כ דלזורכו הוא דעשוי. אלא דהמשך דבריו צ"ע במש"כ אפילו אחד פתוח לרה"ר, דאם כוונתו דהבית פתוח לרה"ר מאי אפילו, וכן מה חידש כאן מה שלא כתב קודם לכן. והיה צמטמות דבריו דר"ל דאף אם החדר או העליה פתוח לרה"ר והבית אינו פתוח

לרה"ר קובע לכוון העליה והחדר כיון דזה עיקר שמוש הבית ואף שהם חילונים, מ"מ עיקר תשמישו ומוצאו ומוצאו הוא לעליה והחדר שהם העיקריים, ונמצא דעיקר גוצר על פנימי. אלא דקשה מהו לשון כיון דעיקר תשמישו כו', והא אין הדבר בדרך כלל כן, והי' צ"ל אם עיקר תשמישו כו'. ועי' חזו"א ר"ס קס"ח דכתב דיתכן דיש למחוק תיבות וכן מצאנו, ובמקום תיבת אפי' יש לגרוס אבל, וכוונתו דאם יש לאחד פתח לרה"ר ואחד אין לו, אף שתשמישיהם חשובים צוה, פנימי מכריע נגד היכר זיר.

ושבועתי לפרש דכוונת המרדכי אפילו ^{לדברי החכמה} כו', דהיינו צאופן שיש כמה חדרים צבית ויש צ' כניסות לבית, הכניסה האחת היא הכניסה העיקרית שממנה נכנסים לכל הבית, וכניסה אחרת משמשת חדר אחד בלבד, והנידון בפתח שצין אותו חדר לחדר האמצעי הסמוך לו שאינו החדר הפונה לרה"ר. וע"ז כתב דאפילו אחד פתוח לרה"ר והיינו אותו חדר שאינו משמש ככניסה לכל הבית, ואחד אינו פתוח לרה"ר דהיינו החדר הסמוך לו, קובע המזוזה בפתח שצנייהם לכוון החדר הפתוח לרה"ר, דכיון דצבית זה עיקר תשמיש כניסה ויציאה

אִינוּ דרך אֹתוֹ חֹדֶר הַפְּתוּחַ לְרֵה"ר, אֲלֵא
 דרך כְּנִיסַת הַצִּית הַרְאֵשִׁית הַפְּתוּחָה לְרֵה"ר,
 נחשֵׁב הַדָּבָר שֶׁהַפֶּתַח שָׁצִין הַחֹדֶר הַפְּנִימִי
 [כְּוֹנֶנְתּוֹ בִּזְוֵה לַחֹדֶר שֵׁשׁ לוֹ פֶּתַח לְרֵה"ר
 וְהוּא פְּנִימִי כְּלָפִי הַכְּנִיסָה הָעִיקָרִית] לִזְוֵה
 שֶׁלִּפְנֵיו כְּנִיסָה לַחֹדֶר הַפְּנִימִי, דְּנֵהִי לַחֹדֶר
 הַפְּנִימִי יֵשׁ כְּנִיסָה מֵרֵה"ר, מ"מ אִינוּ מִשְׁמַשׁ
 כְּנִיסָה לְשֹׁאֵר הַצִּית, וּמֵאִידֶךָ מִי שֶׁבֵּא
 מֵרֵה"ר הַשֵּׁנִי נִכְנֵס לַחֹדֶר הַפְּנִימִי דרך הַצִּית
 וְדֶרֶךְ הַחֹדֶר הָאֲמֻנָעִי, וְלִכְךָ נִחְשָׁב פֶּתַח שָׁצִין
 הָאֲמֻנָעִי לַחֹדֶר הַפְּנִימִי כְּנִיסָה לַחֹדֶר
 הַפְּנִימִי אֲףִ שֶׁפְּתוּחַ לְרֵה"ר, כִּיּוֹן דְּרוּב
 תִּשְׁמִישׁ פֶּתַח זֶה הוּא הַכְּנִיסָה לַחֹדֶר הַפְּנִימִי
 דֶּרֶךְ הַצִּית. דֹּאֲף שֶׁכִּשְׁנִמְנָא צִרְה"ר הָאֲחֵר
 וְרוּנָה לִיכְנֵס לַחֹדֶר הַפְּנִימִי נִכְנֵס דֶּרֶךְ רֵה"ר,
 אֲףִ אִין דֶּרֶךְ הַפֶּתַח שָׁצִין לַאֲמֻנָעִי לְשִׁמְשׁ
 כְּנִיסָה לְצִית אֲלֵא לְהִיפֹךְ. וְכֵן הוּא צִהוּוֶה
 בַּחֹדֶר שֶׁאִינוּ כְּנִיסָה רִאשִׁית לְצִית, וְזֶהוּ
 שֶׁכֶּתֵב בַּמִּרְדְּכִי כִּיּוֹן דְּעִיקָר כו', וְלֹא הוֹנֵחַ
 לְכַחוּב אִם עִיקָר כו'.

אֲלֵא דְּעִידִין קֶסֶה הַלְשׁוֹן שֶׁכֶּתֵב בַּמִּרְדְּכִי
 כִּיּוֹן שֶׁעִיקָר תִּשְׁמִישׁ כְּנִיסָה וְיִצְאָה
 כו', דִּמְשַׁמֵּעַ דִּפְתַּח זֶה מִשְׁמַשׁ כְּנִיסָה וְיִצְאָה
 וְהֵייוּ הַפֶּתַח שֶׁל כְּנִיסַת הַחֹדֶר הַפְּנִימִי,
 וְלִפִּי דְּצִרְנוּ מִשְׁמַשׁ צִעִיקְרוּ רַק לְכוּן אֶחָד
 וְהֵייוּ מֵהָאֲמֻנָעִי לְפְנִימִי. וַיִּתֵּן לִוְמֵר דִּלֵּא
 מִיִּירֵי הַמִּרְדְּכִי אֲלֵא בְּאֹפֶן שֶׁעִפְ"י רוּב
 כְּנִיסַתוֹ לַחֹדֶר הַפְּנִימִי עֲלָמוֹ אִינֵה דֶּרֶךְ
 רֵה"ר הַפְּתוּחָה אֲלִיו, אֲלֵא דֶּרֶךְ הַצִּית הַפְּתוּחַ
 לְרֵה"ר, וְלִעִימִים רְחוּקוֹת בְּלִצְד נִכְנֵס דֶּרֶךְ

הַפֶּתַח שֶׁל הַפְּנִימִי מֵרֵה"ר. וְנִמְנָא דִּתְנוּעָה
 כְּנִיסַתוֹ וְיִצְאָתוֹ לַחֹדֶר הַפְּנִימִי הִיא צִעִיקָר
 דֶּרֶךְ הַפֶּתַח שָׁצִין לַאֲמֻנָעִי וְנִמְנָא דִּישׁ לוֹ
 דִּין פְּנִימִי אֲףִ שֶׁפְּתוּחַ לְרֵה"ר. אֲףִ אִם
 כְּשֶׁרוּנָה לִיכְנֵס לַחֹדֶר הַפְּנִימִי מִשְׁמַשׁ גַּם
 בִּפְתַּח שָׁצִין לְרֵה"ר צִדְרָגָה שׁוֹה עִם הַפֶּתַח
 שָׁצִין לַחֹדֶר הָאֲמֻנָעִי, אִין לוֹ דִּין פְּנִימִי
 דַּס"ס כְּנִיסַתוֹ מֵרֵה"ר הִיא גַּם דֶּרֶךְ רֵה"ר
 לְהִדְיָא, וְנִמְנָא דִּהִמְנָצַ שְׁקוֹל וְזֹה יִקְצַע
 הִיכָר צִיר. וְזוֹ כְּוֹנֶנְתּוֹ צִמְש"כ דְּעִיקָר תִּשְׁמִישׁ
 כְּנִיסָה וְיִצְאָה דֶּרֶךְ שֵׁשׁ, דֶּר"ל דִּהַכְּנִיסָה
 וְהִיִּצְאָה לְאֹתוֹ חֹדֶר פְּנִימִי עִיקָרָה דֶּרֶךְ
 הַצִּית וְלֹא דֶּרֶךְ רֵה"ר שֶׁצִּנִּידוּ. וְאֲףִ דִּישׁ
 מְקוֹם לְדוֹן בִּזְוֵה, דְּנֵהִי דִּמְחַד גִּיסָא אִין
 עִיקָר כְּנִיסַת הַחֹדֶר הַפְּנִימִי מֵרֵה"ר דֶּרֶךְ
 הַפֶּתַח שָׁצִין לַחֹדֶר הַסְּמוּךְ לוֹ אֲלֵא רְגִילִים
 לִיכְנֵס אֲלִיו גַּם דֶּרֶךְ רֵה"ר הַסְּמוּכָה לוֹ,
 מ"מ מֵאִידֶךָ אִינוּ מִשְׁמַשׁ לְהִגִּיעַ מֵהַפְּנִימִי
 אֶל הַסְּמוּךְ לוֹ, דִּהַרְוָה לִיכְנֵס לַחֹדֶר הָאֲמֻנָעִי
 נִכְנֵס דֶּרֶךְ הַפֶּתַח הָעִיקָרִי שֶׁל הַצִּית, וְא"כ
 יֵשׁ לוֹמֵר דִּיקְצַע צִימִין הַכְּנִיסָה לַחֹדֶר הַפְּנִימִי
 דִּהִנְמַנְאִים צִצִית וְרוּנִים לִיכְנֵס לַחֹדֶר הַפְּנִימִי
 מִשְׁמַשׁ אֹתָם פֶּתַח זֶה לְכְּנִיסָה אֲלִיו, וְא"כ
 י"ל דֹּאֲין מִכְרִיעַ בִּזְוֵה הִיכָר צִיר וְקוֹצַע לְכוּן
 הַפְּנִימִי, מ"מ י"ל בְּדַבְרֵי הַמִּרְדְּכִי דִּלֵּא
 סָבִיל כֵּן.

וְנִמְצָא לִפִּי"ו לְדַעַת הַמִּרְדְּכִי דִּפְנִימִי
 וְחִילוֹן קוֹצַע הַפְּנִימִי, וְאִם שְׁנֵיהֶם
 חִילוֹנִים קוֹצַע הַמִּנְצַ הַחֲדָרִי לְקִצְיעַת שֵׁשׁ
 פְּנִימִי וְחִילוֹן, וְנִרְאֶה דֹּאֲף לְפִטוֹר אֲמִרְיָן

קביעה זו ואף אי ה"ל לפטור ל"א, תכונה
זו משוי ליה כפנימי וחילון], ורק כשאין
הכרעות אלו קובע היכר ציר. ועדיין לא
נחבאר להדיא כשיש חדר עיקרי ופחות
עיקרי ומדירות הכניסה והיציאה שזה האם
קובע היכר ציר נגד עיקרי.

ברם יש לפרש כדרכינו הנ"ל דאמנם לחדר
הפנימי נכנסים חדר מרה"ר
שצ"דו, ומה שכתב עיקר תשמיש כניסה
ויציאה כו', אין הכוונה דו"ד מדירות כוון
הכניסה והיציאה, אלא דהחדר הפנימי הוא
החדר העיקרי כלפי החדר האמצעי, אך
לשון "כיון" קשה דהיל"ל "אם" אך לפי
מה שראיתי בספר חו"צ הלכות מזוזה ס"ו
ס"ק ה' דיש גירסא בכ"י "אם" אחי שפיר.
ולפי"ז נמצא דלדעת המרדכי מכריע פנימי
כלפי היכר ציר וכן עיקרי ואינו עיקרי
מכריע כלפי היכר ציר. אך לא נחבאר עיקר
ואינו עיקר כלפי פנימי וחילון מה דינו
שהרי כתב בתחילת דבריו שה"ל קובע
כשניהם עיקר ושניהם פתוחים לרה"ר,
ולא כתב להכריע צענין פנימי וחילון ועיקר
ואינו עיקר. ועי' בזה לקמן מדברי הבית
מאיר.

בדברי הב"מ בדעת המרדכי

(ב) ויעדין צבית מאיר סימן רפ"ט דר"ל
דעת המרדכי דפנימי וחילון
אינה הכרעה כנגד חדר עיקרי ואינו עיקרי,
ונראה שדייק כן ממה שכתב המרדכי

דאפילו אחד פתוח לרה"ר ואחד אינו פתוח,
היינו שזה שאינו עיקרי אינו פתוח לרה"ר
והעיקרי פתוח, אם עיקר התשמיש הוא
בזה שפתוח לרה"ר קובע המזוזה אליו אלא
דהב"מ עדין נסתפק בזה ולא הכריע. ויש
להעיר דלשון כיון דעיקר כו' קשה דמאי
פסקא. וראיתי בחו"צ הלכות מזוזה ס"ו
ס"ק ה' דמציא דבנ"א כ"י הגירסה אם
עיקר, ולפי"ז אחי שפיר. ולפי"ז מה שנקט
המרדכי לעיל מיניה שעיקר מוצאו ומוצאו
מצית לשם הוא תנאי, כלומר כיון דעפ"י
רוב החדר הוא העיקרי. ונמצא לדרך זו
דעיקר ואינו עיקר גובר על פנימי וחילון
וכ"ש על היכר ציר. ופנימי וחילון וה"ל
פנימי עדיף, שהלא הזכיר המרדכי דמה
דקובע ה"ל היינו ששניהם עיקר ושניהם
פתוחים לרה"ר, מוצאו להדיא דבחד
מינייהו לא אזלינן בחר היכר ציר. ונמצא
לפי סברת הב"מ במרדכי דהסדר הוא
עיקר ואינו עיקר, פנימי וחילון, ואח"כ
היכר ציר. אלא דמ"מ לא פסיקא ליה
דעיקר גובר על פנימי.

ויעדי' שם צ"מ דהציא דיש מי שפירש
בדברי המרדכי דפנימי קובע נגד
עיקר ואינו עיקר, ומש"כ שם המרדכי
עיקר תשמישו ומוצאו ומוצאו כו', אין
כוונתו לחדר עיקרי ואינו עיקרי, אלא כוון
כניסה ויציאה וכמש"כ בתחילת דבריו דהי'
אפשר לפרש כוונתו, ולפי"ז אינו תנאי אלא
נתינת טעם דזהו המצב בהחלט. ולפי"ז

נריך לפרש¹²³⁴⁵⁶⁷ מש"כ המרדכי אפי' אחד פתוח
כו', כדפירשנו. ועי' להלן.

בדברי המהרי"ל

ג) כתב מהרי"ל בתשובה נ"ד דבית
הפתוח לרה"ר יש ממנו פתח
לחצר פנימית כלומר שאינה פתוחה לרה"ר,
קובע המזוזה בפתח שבין הבית לחצר צימין
הכניסה לחצר וכדין כל חדר פנימי וחניון.
ואם גם לחצר יש פתח לרה"ר כיון שגם
לבית יש פתח לרה"ר, קובע היכר ציר.
ולא נחבאר כשאין ה"ז מה דינו האם יקבע
לכוון הבית ועי' לקמן ס"ה ס"ב. נמצא
דמעלת פנימי עדיפא, ואח"כ מעלת היכר
ציר, ואי נימא דחצר אינה עיקרית כבית
אף למהרי"ל, נמצא דמעלת היכר ציר
קודמת למעלת עיקר ואינו עיקר. וגם לא
נמצא להדיא מעלת עיקר ואינו עיקר,
דמה דנמצאנו בגינה וקטונית י"ל דאינו
ענין לעיקר ואינו עיקר דהכא, אלא לשם
מה הפתח נעשה אך לא מלד השמושים.
ויעוי' בספר מסכת מזוזה סי' רפ"ט
במזוזות ביתך ס"ק ט"ז דנקט דלדעת
מהרי"ל היכר ציר קובע כנגד עיקר ואינו
עיקר. ואי נימא כן, אם נרצה ללא יסתור
עם פירוש הג' ברש"י בהא דגינה וקטונית,
נצטרך לומר דמה דשם חייב לכוון הקטונית
אף כשה"ז לכוון הגינה, היינו דמאן דמחייב
סבר דאין גינה עיקר, או דשם הוא סוג
עיקר אחר דשם הוא לענין המטרה ולא
לענין החשיבות וכמש"כ.

ויעוי' בש"ך סי' רפ"ט ס"ק ו' דה"ז
קובע רק כשאין הכרעה כלל. וכן
בקצור שולחן ערוך ובחיי אדם נקטו הסדר:
פנימי וחניון, עיקר ואינו עיקר, היכר ציר.
[ועי' לעיל מש"כ סוף סימן ג' בדברי
הדרך החיים]. ויעוי' בבית מאיר סי' רפ"ט
שחמה על דין זה, ללא מצעיא לדעת רבינו
מנוח [שחירץ הא דחצר מחייבין אף באינה
מקורה], דהחצר חייבת רק משום כניסת
הבית, דודאי ללא שייך לקבוע לכוון החצר
בכל גוונא דהא אין החצר חייבת מלד
עצמה, אלא אף לדעת הרא"ש שחירץ תירוצ
אחר בטעם דחצר חייבת אף שאינה מקורה
והיינו משום דדרכה כן ומשמשת לדירת
הבית, נמי י"ל דאף דחצר חיוצא מחמת
עצמה, מכל מקום אזלינן עיקר בחר
התשמיש. ולכאורה יש להוסיף דנהי דחצר
חייבת מלד עצמה ולא מחמת שהיא ככניסת
הבית, מ"מ כל חיוצה הוא מחמת
שמשתת אה הבית ונטפלת אליו ולכך לא
שייך לומר דיקבע מן הבית לחצר, ואף אי
אמרינן דבעיקר ואינו עיקר קובע לפנימי,
מכל מקום כאן בחצר גרע מאינו עיקר,
דכל חיוצה מחמת שנטפלת ומשתת אה
הבית, וכמו ששמע מלשון הרא"ש עצמו.
ומחמת כן השיג הב"מ גם צמה שכתב
המהרי"ל דה"ז קובע באופן שגם החצר
פתוחה לרה"ר, דאין כאן טעם שיקבע
היכר ציר, ובכל גוונא קובע מכוון החצר
לבית, ואף שה"ז לחצר ואף בחצר פנימית
כיון דהבית עיקר. ועיי"ש דר"ל כן גם

בבית פנימי וחיצון והחיצון עיקר דקובע לכוון החיצון ואף שגם ה"ל לכוון הפנימי, והזכרנוהו לעיל, ואף שהוכחותיו מצי הרזיקי הם רק לענין חצר ולא לענין בית שאינו עיקר, מ"מ השווה הדברים, ונקט כן גם בדעת המרדכי כמש"כ לעיל. אלא דיעו"ש דבענין זה של עיקר כלפי פנימי לא החליט הדבר.

ברם החזו"א סי' קס"ח ס"ק ד' דגם השיג על המהרי"ל, מ"מ השגתו שונה, דיעו"ש דהשיג משום דחצר אין חיובה מחמת עצמה, וכסברת רבינו מנוח, דהחיוב מחמת שמוליכה לבית וכיון שכך חייבת צמודה, ושכן דעת הרמב"ם והרא"ש ד' והרי"א ז'. והוסיף עוד דגם הרא"ש הזכיר טעם הרמב"ם והרכיז ב' טעמים. מצוה צחזו"א דלטעם דחצר חשמישה בכך אין כאן השגה על המהרי"ל, ולא סבר טענת הצ"ח דהבית עיקר. וכן מצוה נמי דנקט דאין זו טענה מה שכתבנו דאף אם החצר חייבת מצד עצמה ולא מחמת כניסה לבית מ"מ חיובה רק משום הטפלות לבית [דזהו טעם חזק יותר מאינו עיקר]. וגם השגתו של החזו"א דאין לחצר פתח לרה"ר אינה מוחלטת לחייב לכוון הבית, דהשגתו היא לכוון החצר פטור, דאם מחשבינן לזה פתח החצר ראוי לפטור [ואף צה"ל לחצר], כיון דחצר חייבת רק משום כניסה לבית, ורק מספק קובע לכוון הבית ואינו מצרך. ורק כאשר יש גם לחצר

כניסה מרה"ר החליט לחייב לכוון הבית דאז נחשב הפתח כפתח הבית, דהא נכנסים משם לבית דרך רה"ר, וכל חצר הפתוחה לרה"ר משמעותה כן [ואף דלבית יש גם פתח לרה"ר], והיכר ציר לא מעלה ולא מוריד. דיש לדמות הדבר להא דצ"ש הפתוח לגינה וקטונית דע"כ ל"פ אלא בגינה אך בחצר כה"ג חייב לכוון הבית ואף לא משגיחין צה"ל, [ויש להוסיף לכאורה דהא גם בגינה הלכה כרו"ש ואליבא דר' יוסין], ועוד דגם בגינה י"ל דכשאין צ"ש מפסיק בינה לבית ודאי דקובע לכוון הבית לכו"ע. [ומה דבבב"ב שאלין לה פתח לרה"ר קובע בלא צרכה לדעת החזו"א, משום דלא פסיקא ליה צה"ל דגינה וקטונית אי מיירי גם באין לגינה פתח מרה"ר ואעפ"כ יקבע לכוון הקטונית].

ובבב"ב השגתו של החזו"א היא רק בחצר ומשום שאין חיובה מצד עצמה, אך בחדר עיקר ואינו עיקר לא מצאנו בחזו"א דיקבע לכוון העיקר אף שהוא חיצון, ואדרבה מדכל השגתו דאין חצר חייבת אלא מחמת הבית, ע"כ בחדר שחייב מצד עצמו אף שאינו עיקר מ"מ פנימי עדיף. ונמצא לכאורה לדעת החזו"א דמעלת פנימי עדיף ואח"כ מעלת היכר ציר, [דהלא משמע דמודה למהרי"ל דה"ל עדיף היכר שאין פנימי, דכל מה דפליג בבב"ב הוא רק מחמת שאינה חייבת מחמת עצמה] ואח"כ מעלת עיקר, וזה לכאורה לא כדכתב צח"א

ובזה"ח וצקש"ע. ברם יש לדחות, דאמנם החזו"א נמי סבר דעיקר עדיף על ה"א, ומה דלא הקשה על המהרי"ל מזה משום דבזה הקושיא פחות מוכרחת מקושית החזו"א דהחזר חייבת מחמת הבית.

ויש להעיר דאף דמאלו גבי גינה וקטונית לפי פירוש ג' ברש"י דהנידון זה"א לגינה, ומ"ד דלא משגיחין משום דקטונית עיקר, אין זה ענין לעיקר ואינו עיקר שדדצרינו לעיל, דשם הנידון לאיזה צורך נעשה הפתח, ונידון שדדצרינו הוא מהו החדר ששמושו חשוב יותר, וכמש"כ לעיל.

כמה ספיקות בהג"ל

(ד) יש לעיין חזר שבין ב' בתים ואחד מהם יש לו כניסה מרה"ר ולשני אין, וגם לחצר אין כניסה מרה"ר וכל כניסתה דרך הבית החיצון, [דלמהרי"ל פשיטא שקובע המזוזה מהבית החיצון לחצר ומן החצר לבית הפנימי וכל שכן הוא], מה דעת הב"מ בזה לפי מה שכתב ללדד בדעת המרדכי דעיקר עדיף מפנימי [ומ"מ לא מלאו לבו לפסוק כן], דאמנם מאלו לב"מ דעיקר ואינו עיקר י"ל דקובע לכוון העיקר אף שהוא חיצון, א"כ לכא' גם זהא' יש צד דיקבע מהחצר לכוון הבית החיצון [בפתח שביניהם], אך מאידך יש לומר דכיון דחצר זו היא חיצונית כלפי הבית הפנימי משמש הפתח שבינה לבין הבית החיצון כפתח מן

החצר לחצר המוליכה לבית, ונהי די"ל דעיקר עדיף מפנימי, מ"מ כיון שפתח זה משמש צורך הבית הפנימי שהוא בדרגת הבית החיצוני, אין כאן מעלת עיקר דנחשב דשניהם עיקריים וא"כ תכריע בזה מעלת פנימי. וכל שכן לדעת החזו"א, דכל טענתו היתה משום דחצר אין חיובה מחמת עצמה וכל חיובה מחמת הבתים, די"ל דיקבע בזה לכוון החצר דהלא יש לחייבה משום שפתוחה לבית הפנימי. מיהו עדיין יש לעיין בזה, די"ל דלדעת הב"מ לפי מה שר"ל בדעת המרדכי [ואמנם לא הכריע כן] דעיקר עדיף מפנימי, אין לחייב בפתח שמן הבית החיצון לחצר לכוון החצר ומחמת שהחצר מוליכה לבית הפנימי, דס"ס פתח זה שבין החצר לבית החיצון מתייחס לבית שהוא העיקר ולא לפתח החצר שרק מוליכה לבית. אך לדעת החזו"א דהשגתו היתה רק משום דחצר אינה חייבת מצד עצמה, יש לומר דאכן יש לחייב פתח זה של החצר [שללדד הבית החיצון] לכוון החצר משום שפתוחה לבית הפנימי, וי"ע.

ובשיש לחצר פתח להדיא מרה"ר [מלבד מה שאפשר ליכנס לחצר דרך הבית החיצון], לדעת הב"מ נראה פשוט דבפתח שבין הבית החיצון לחצר יקבע לכוון הבית שהרי הוא עיקר כלפי חצר. [וכבר הזכרנו לעיל דהב"מ לא מלאו לבו להכריע דעיקר גובר על פנימי, וכוונתו לפי מה שהעלה מחילה]. ואי משום

שהחצר משמשת כניסה לבית הפנימי, וא"כ נחשיב פתח זה כפתח החצר הפתוחה לבית ויקבע לכוון החצר, יש לומר דכיון דיכול ליכנס לבית הפנימי דרך החצר שלא דרך הבית החיצון [שהרי יש לחצר פתח לרה"ר] אין הפתח שבין הבית החיצון לחצר נחשב כפתח חצר חיצונית כלפי הבית הפנימי, אלא נחשב פתח כניסה לבית החיצון מחד זה ושמה אף שאין רגילים כ"כ ליכנס דרך פתח זה לבית ועפ"י רוב משמש פתח יציאה לחצר ומשם לבית הפנימי, מ"מ כד דיינין אס לדון פתח זה כפתח כניסת בית מרה"ר, או כפתח חצר הפתוחה לבית, דיינין לזה כפתח כניסת בית מרה"ר, דהבית החיצון עיקר כלפי חצר הפתוחה לבית לכה"פ זכה"ג דיש לחצר גם כניסה מרה"ר וכנ"ל.

וגם לדעת החזו"א דכל טענתו משום דהחצר אינה חייבת מחמת עצמה אלא מחמת בית, בזה י"ל דהיכא שלחצר יש פתח מרה"ר, אף אס לבית הפנימי אין פתח מרה"ר וכל כניסתו היא דרך החצר, מ"מ בפתח שבין הבית החיצון לחצר קובע לכוון הבית, דכיון דהחצר אינה פנימית שהרי יש לה פתח מרה"ר, י"ל דכלפי כל אחד מהצדדים נחשבת חצר חיצונית. וגם זה אינו מוחלט מה הדין באופן שהרגילות ליכנס לבית החיצון דרך רה"ר להדיא ולא דרך פתח זה, מי נימא דפתח זה נחשיבנו

כניסה לבית הפנימי דרך החצר. [ויש להעיר דאין זה תלוי בזה דז"ש הפתוח לגינה וקיטונית, אף אי מיירי בכה"ג דהגינה פנימית ולז"ש יש גם כניסה מרה"ר. ועי' לעיל סימן ז' שהארכנו בזה בס"ד].

ובב"ל זה נראה דאין חילוק בין יש ה"ס לכאן או לכאן ובין אי אין כלל ה"ס. ולדעת מהרי"ל באופן שיש לחצר פתח מרה"ר יכריע היכר זיר, דהא מעלת פנימי וחיצון אין כאן, והא סבר דכשניהם חיצונים קובע ה"ס. וכשאין היכר זיר נסתפקו לעיל בדעת המהרי"ל.

— נראה דבית שלו וחצר שכורה והחצר פנימית, לדעת המהרי"ל יקבע לכוון החצר אף אי שכירות הוא רק מדרבנן [עי' לקמן סימן י"ט] דהא סבר דלחצר איכא מעלת פנימית אף כלפי בית, ונמצא דתכונת הכניסה היא מהבית לחצר, ומה דהחצר שכורה אין זה מגרע מתכונת פנימי. ואם החצר בשותפות עכו"ם יהא פטור ממזוזה, וכן אס לכוון החצר אין מזוזה השער פטור ממזוזה ואינו קובע לכוון ההפוך. ואם החצר שלו והבית החיצון שכור לדעת הב"מ והחזו"א יקבע לכוון הבית, דאין החצר חייבת מחד עצמה ואין כאן חשש בטול מצוה דאורייתא, וכשהבית שותפות עכו"ם פטור ממזוזה, וכן כשלכוון הבית אין מזוזה השער צימין פטור ממזוזה.

בדברי הפרמ"ג שהביא המ"ב סימן
תרכ"ו

(ה) כתב המשנה צרורה סימן תרכ"ו ס"ק
כ"א בשם הפרמ"ג, מזוזה בסוכה
פטור, ומשמע חדר של כל השנה שדר בו
תמיד ובסוכות מסיר הגג אפ"ה בסוכות
פטורה דבשבעה ימים לאו קצב מקרי
[אגב, יש החולקים על דין זה דלכא' ז"ע
מסוכות היוצרים הפנימית דאע"ג דהוי צנין
עראי מ"מ חייבת במזוזה כיון שדרים שם
צימות הקיץ, וה"ה הכא הא דרים בחדר
זה כל ימות השנה ומאי גרע בזה שעתה
החליף הגג לסכך, ובסדרת הפרמ"ג י"ל
דיוצר גר שם יותר מל' יום צמ"צ זה
לכתחילה, משא"כ הכא שגר רק שבעה
ימים בדירת העראי, ועוד דדין עראי
דבעינן לסוכה משוי ליה דירה פתוחה יותר
לענין מזוזה, ואכמ"ל] ומי שיש לו שני
חדרים זה לפניו מזה אס הולך מחדרו
לסוכה פתח הסוכה לריץ מזוזה משום
חדרו, ואס הולך מסוכה לחדרו צענין
שהפתח הוא מחדר הסוכה, י"ל שחייב הוא
במזוזה בפתח בסוכה הפתוח לר"ה וכדומה
דהוי כצית שער. ע"י מש"כ בזה סימן ט'
סעיף ג'.

בזה שכתב שכשהסוכה פנימית קוצע
המזוזה לכוון החדר ה"ט דכיון
דהסוכה פטורה מחמת מהות דירתה
נחשבת כחוף. ולא מצעיא לסברה שהעלה
הצ"מ לדעת המרדכי דעיקר מכריע פנימי,

אלא אף לדעת מהרי"ל י"ל כן, דהא הסוכה
פטורה [ומהרי"ל מיירי לחייב החצר]. ויש
להעיר דמ"מ יש בזה רבותא דהא בסוכות
אוכל וישן בדירת העראי ואיך יתחייב
בדווקא לכוון הצית והא עתה דירתו היא
במקום שאינו קצוע ומהמקום הקצוע עקר
דירתו וא"כ הי' מקום לומר דפתח זה
יהא פטור ממזוזה לגמרי, אס לא דנימא
דיש עוד צני צית שאינם חייבים בסוכה
הדרים צצית ומחמתם קוצע המזוזה צצית,
או דחייב משום צית האוצר כיון שכל כליו
נמצאים צצית [בזה ז"ע קצת דשמא משום
צית האוצר לא סגי להחשיבו לעיקר]. כמו"כ
יש לדון בחצר פנימית שצמ"שן תקופה
מסוימת אוכל וישן זה ומסכך מעליו
בסככה, האס לדעת הצ"מ והחזו"א יצטרך
לקצוע המזוזה לכוון הצית בזמן שאין שם
דוירים אחרים.

בברייתא דמזוזה סוכה שהיא לפניו מן
הגג

(ו) ברייתא דמזוזה פ"צ ה' ו'. סוכה
שהיא לפניו מן הגג נותן דרך
יציאתו מן הסוכה לגג, ר"י אומר מן הגג
לסוכה. אכסדרה שהיא לפניו מן הצמים
ואין לה יציאה ממקום אחר נותן דרך
יציאתו מן האכסדרה לצמים, ר' יוסי אומר
דרך כניסתו מצמים לאכסדרה.

ולבאוריה יש מקום עיון, דהא צהא דגינה
וקיטונית סכר ר' יוסי

דקיטוניית עיקר וא"כ אמאי מהפך שיטתו
הכא, וכן קשיא לרבנן דסברי התם דגינה
עיקר אמאי הכא קובע לכוון הגג. ואי
נימא דשם מיירי דלגינה יש פתח מרה"ר
ולא דרך הצ"ש ^{הוא המעלה} ניחא, דאין הגינה פנימית
וכאן הסוכה פנימית, אך אם אין לגינה
פתח מרה"ר אמאי לר"י הכא קובע לכוון
הסוכה. וי"ל דסוכה שם בית דירה עלה
ואין שייך ליקרא לה חוץ ולכך קובע לכוון
הסוכה, משא"כ בגינה. ורבנן דסברי
דגינה מייחסים הפתח לגינה, אי נימא
לצ"ש יש פתח גם מרה"ר ניחא, דנמלא
דפתח זה משמש לורך הגינה, ואי אין
לגינה פתח מרה"ר צ"ע סברתם. ויתכן
דמיירי דסוכה שאינה קבועה כ"כ וכהיא
דסוכת היוצרים הפנימית לרש"י וסיעתו
סוכה ח' ע"פ, ולהכי לא מייחסים הפתח
לסוכה אלא לגג שהוא משמש כניסה לבית,
משא"כ בגינה דהתם דהפתח שצין הצ"ש
לגינה נעשה לורך הגינה שהיא שמוש קבוע,
^{לורך הסוכה} והארכנו בזה לעיל.

ופלוגתיהו באכסדרה שהיא לפניו מן
הבית דר"י סבר דפנימי
עדיף כדלעיל ושאיני מגינה וקיטוניית וכמ"ש
לעיל, ורבנן סברי דקובע לכוון הבית. ומה
דשאיני מהך דגינה וקיטוניית, י"ל דשם
הגינה אינה פתוחה להדיא לבית ולכך סברי
דהפתח מתייחס לגינה, משא"כ כאן

דהאכסדרה פתוחה להדיא לבית קובע לכוון
הבית. ומכל מקום צריך להצין צמאי פליגי.
ואמנם לסברת הבית מאיר דעיקר עדיף
מפנימי ניחא, די"ש לומר דבהא גופא פליגי
או עיקר עדיף מפנימי. ונמלא דנקט
המרדכי, כפי שפירשו הצ"מ, כרבנן. ואילו
לסוברים דפנימי עדיף מעיקר י"ל דסברי
דפסקינן כר' יוסי וכמו בגינה וקיטוניית
דפסקינן כר' יוסי. או די"ל דסברי
דאכסדרה שאני דתשמישה פחות כלפי בית.
וכפי שהזכרנו לעיל לא פסיקא ליה לצ"מ
דעיקר עדיף מפנימי וכחצו כאן רק לפי
סברתו שהעלה מתחילה. אך למהרי"ל דסבר
דגם בחצר פנימית קובע לכוון החצר צ"ל
דפסקינן כר' יוסי וכנ"ל, אם לא דנימא
דאכסדרה גרע מחצר וסבר מהרי"ל דחצר
חייבת אף לא מחמת בית ומשום דתשמישיה
טפלים לבית והווי כתשמישי בית, משא"כ
אכסדרה שהוא שמוש צפ"ע והוא שמוש
פחות כלפי בית, וי"ע.

— נראה דפתח שעשוי רק ליציאה מן
הבית לרה"ר, כגון שהדלת
נפתחת רק לכוון יציאה, פשוט דפטור
ממזוזה דאין זה פתח כניסה, ושאיני מהיכר
ציר לכוון חוץ. וכן חדר פנימי וחיצון
דהפתח עשוי רק ליציאה מהפנימי לחיצון
וכגון שנכנסים לפנימי דרך חלון וכדומה
דקובע לכוון החיצון.